

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 427/2021-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Valeriou Haščákovou, advokátkou, Na Holom vrchu 2, Bratislava, proti postupu Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Trnave vo veci ČVS: PPZ-72/NKA-BA2-2019, postupu Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ilava vo veci ČVS: PPZ-72/NKA-BA2-2019 a postupu Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry vo veci ČVS: PPZ-72/NKA-BA2-2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 17. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 16 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 40 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 4, čl. 7 a čl. 48 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) a porušenia svojich práv podľa čl. 3, čl. 8 a čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Trnave (ďalej len „krajské riaditeľstvo“) vo veci ČVS: PPZ-72/NKA-BA2-2019 (ďalej len „trestná vec“) pri obmedzovaní osobnej slobody sťažovateľa v cele predbežného zadržania v dňoch 2. až 4. decembra 2020, postupom Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ilava (ďalej len „ústav na výkon väzby“) v trestnej veci pri výkone väzby sťažovateľom v dňoch 4. decembra 2020 až 7. januára 2021 a postupom Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry (ďalej len „NAKA“) v trestnej veci. Sťažovateľ navrhuje priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol 1. decembra 2020 obvinený a zadržaný. Toho istého dňa bola vykonaná prehliadka jeho kancelárie [REDAKOVANÉ] a uskutočnil sa aj jeho výsluch, ktorý skončil v skorých ranných hodinách nasledujúceho dňa.

3. Uznesením Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) č. k. 7 Tp 5/2020 zo 4. decembra 2020 bol sťažovateľ vzatý do väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) vo svojej trestnej veci. Proti uzneseniu špecializovaného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. k. 4 Tost 53/2020 zo 7. januára 2021 tak, že sťažnosti vyhovel. Sťažovateľ bol po 38 dňoch vo väzbe prepustený na slobodu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ už v sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby namietal postup orgánov činných v trestnom konaní (ďalej len „OČTK“), ktorý nebol motivovaný naplnením účelu trestného konania, ale väzba bola cieľom, ku ktorému ich aktivita smerovala, zrejme so snahou „využiť obmedzenie osobnej slobody ako nezákonný donucovací prostriedok“. Tomu zodpovedali podmienky výkonu väzby, ktoré boli jednotlivo a v ich súhrne v rozpore so zákonom č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 221/2006 Z. z.“), s medzinárodnými zmluvami a tiež s princípmi deklarovanými judikatúrou ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

5. Sťažovateľ následne opisuje podmienky v cele policajného zaistenia v Trnave (ďalej len „CPZ“):

- do CPZ bol prevezený bez hygienických a iných potrebných osobných vecí, a to výlučne z dôvodu, že ich vyšetrovatelka odmietla prevziať od obhajkyne sťažovateľa;
- po príchode do CPZ bol vyzvaný, aby sa vyzliekol donaha a následne spravil drep, hoci bol zadržaný pri výsluchu v priestoroch NAKA, pričom jeho zadržanie a obvinenie nesúviselo s drogovou trestnou činnosťou, takto išlo len o pokus o jeho dehonestáciu a ľudské poníženie;
- po príchode do CPZ mu nebola poskytnutá lekárska pomoc – nebol podrobený zdravotnej prehliadke, nebol poučený o práve na zdravotnú starostlivosť. Žiadal o tabletku proti bolesti (z dôvodu bolesti hlavy a vysokého krvného tlaku), čo mu bolo bez odôvodnenia odmietnuté, čo predstavuje aj porušenie § 34 ods. 5 druhej vety Trestného poriadku a § 44 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 171/1993 Z. z.“). Ochrana zdravia vyžaduje od štátu plnenie pozitívneho záväzku, sťažovateľovi nebola poskytnutá pomoc, hoci tomu nebránil žiaden objektívny dôvod;
- v CPZ svietilo umelé svetlo 24 hodín denne, boli mu odobraté hodinky, bol takto dezorientovaný, nemal možnosť ani na chvíľu opustiť celu, toaleta bola umiestnená tak, že pri vykonávaní potreby ho mohli sledovať príslušníci stráže, nemal k dispozícii nič na čítanie ani písanie, televíziu, rádio ani dennú tlač;
- s obhajkyňou sa stretol v poobedňajších hodinách v stredu 2. decembra 2020, hoci porady s klientom sa domáhala od rána. Zamestnanci CPZ odmietli prevziať tašku s liekmi a osobnými

a hygienickými potrebami. Po naliehaní obhajkyne mohla odovzdať sťažovateľovi zubnú kefku a pastu. Sťažovateľ si takto mohol prvýkrát umyť zuby;

- vo štvrtok 3. decembra 2020 obhajkyne nebola umožnená porada so sťažovateľom z dôvodu absentujúceho súhlasu vyšetrovateľky a pre podaný návrh na vzatie do väzby, pritom právo na obhajobu možno obmedziť len na základe mimoriadne závažných dôvodov upravených zákonom. Styk obvineného s obhajcom nemožno podmieniť súhlasom vyšetrovateľa alebo sudcu, vyjadrenie príslušníkov *„CPZ nie je hotel“ predstavuje absolútnu neúctu k základným právam a slobodám, zlomyseľnosť predstavujúcu poníženie Sťažovateľa ako obvineného*;

- príslušníci CPZ opakovane odmietli prevziať tašku s liekmi a hygienickými a osobnými predmetmi. Príslušník CPZ odmietol prevziať aj doplnkový liek (protizápalovú masť) s odôvodnením, že nejde o neotvorené balenie. Obhajkyne bolo umožnené zaobstaráť nepoužité balenie z lekárne, pri vstupe do lekárne jej však bolo telefonicky bez vysvetlenia oznámené, že liek od nej neprevezmú, takéto konanie nemožno hodnotiť inak ako *„zlomyseľné, šikanózne a neľudské...“*;

- v piatok 4. decembra 2020 bol sťažovateľ ráno eskortovaný na špecializovaný súd – bez možnosti raňajok, pričom si musel obliecť oblečenie, ktoré mal na sebe 1. decembra 2020, keď bol zadržaný. Nemal možnosť sa osprchovať ani oholiť.

6. Sťažovateľ následne opisuje podmienky vo väzbe:

- vo väzbe a v CPZ strávil 38 dní, celý čas bol v samoväzbe na tzv. samotke. Okrem predvádzania pred OČTK (dvakrát) a stretnutí s obhajcom bol v úplnej sociálnej izolácii. Okrem toho bol trikrát so psychológom a jedenkrát s kňazom. O žiadostiach na častejšiu návštevu psychológa a kňaza nebolo do konca väzobného stíhania rozhodnuté. Sťažovateľovi neboli ponúknuté iné aktivity mimo cely. V rozhodnutí vo veci Ensslin, Baader a Raspe proti Nemecku EŠLP konštatoval, že takýto spôsob výkonu odňatia slobody je spôsobilý viesť až k úplnej deštrukcii osobnosti;

- sťažovateľ bol umiestnený do ústavu na výkon väzby vzdialeného 150 km od miesta jeho bydliska a od jeho obhajcov. Zo stránky <www.zvjs.sk> vyplýva, že v decembri 2020 bol tento ústav kapacitne obsadený na 122,2 %, išlo o najvyššiu obsadenosť v rámci dostupných ústavov. Ústav na výkon väzby Bratislava bol v decembri 2020 kapacitne naplnený na 94,19 %. Ako jediný dôvod tohto postupu sa ponúka sťaženie prístupu obhajcov k sťažovateľovi;

- sťažovateľovi boli odopreté akékoľvek aktivity mimo cely, na ktoré mal podľa § 16a a § 26 zákona č. 221/2006 Z. z. nárok. Korešpondencia bola doručovaná s výrazným časovým odstupom. Nemal povolené žiadne návštevy a ani telefonické rozhovory s rodinou. Knihy na čítanie neboli k dispozícii z dôvodu inventúry v knižnici ústavu na výkon väzby. Sťažovateľ bol 17 dní od zadržania bez televízie a rádia, približne rovnaký čas trvalo, kým sa dostal k dennej tlači. Počas väzby mu bol odopretý prístup k dioptrickým okuliarom na čítanie. Tieto okolnosti prehlbili sociálnu izoláciu sťažovateľa *„do takmer neznesiteľnej miery“*. Tento postup je v rozpore s § 10 zákona č. 221/2006 Z. z. a s čl. 3 dohovoru.

7. Sťažovateľ poukazuje na to, že v zmysle správy osobitného spravodajcu Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“) [REDAKOVANÉ] samoväzba sa považuje za formu psychického mučenia s merateľnými dlhodobými fyziologickými účinkami, a to už vtedy, ak je väzba dlhšia ako niekoľko týždňov, pričom uviedol, že tento postup by mohol viesť k mučeniu. V novembri 2014

Výbor OSN proti mučeniu uviedol, že úplná izolácia vo väzniciach s maximálnym stupňom stráženia na 22 – 23 hodín denne je neprijateľná a OSN taktiež zakázala použitie samoväzby na čas dlhší ako 15 dní.

8. Izoláciu obvinených, a to aj pri kolúznej väzbe, v rozsahu 23 hodín denne označuje za neprijateľnú Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „CPT“), ktorý uvedené uviedol napr. v správe pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú CPT uskutočnil 19. až 28. marca 2018.

9. Ak samoväzba predstavuje mučenie alebo kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, potom krajina praktizujúca samoväzbu porušuje čl. 5 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a čl. 7 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Mučenie bolo následne definované v Dohovore proti mučeniu z roku 1984 (osobitne čl. 1.1 a čl. 16). V nasledujúcich rokoch zástupcovia OSN verejne odsúdili použitie samoväzby ako porušenie uvedených právnych dokumentov.

10. Sťažovateľ bol umiestnený do bezpečnostnej cely bez toho, aby boli splnené podmienky podľa § 12 ods. 6 zákona č. 221/2006 Z. z. (agresívni, nebezpeční väzni, väzni, ktorí porušujú ústavný poriadok, sú stíhaní pre trestné činy podľa § 42 ods. 2 Trestného zákona alebo im možno uložiť trest odňatia slobody na doživotie). Sťažovateľ spal na železnej posteli s nevyhovujúcim matracom. V cele nebolo možné zapnúť a vypnúť svetlo, nebolo k dispozícii menšie svetlo, zapínanie svetla začínalo ráno o 5.30 h a vypínalo sa večer o 21.30 h. Celodenný pobyt pod umelým svetlom je trýznivý a v rozpore s hygienickými predpismi.

11. Sťažovateľ mal povolenú jednu vychádzku hodinu denne v priestore s rozlohou približne 20 – 25 m² s vysokými múrmi, so zamrežovaným stropom a bez priameho slnečného svetla, čo je v rozpore s upozoreniami CPT a § 16a zákona č. 221/2006 Z. z., ktorý ustanovuje vychádzku v otvorenom priestore (s horizontálnym výhľadom), čo daný priestor nespĺňal. Vzhľadom na kolúznu väzbu mu neboli umožnené ani iné aktivity (napr. športová alebo záujmová činnosť). O jeho žiadosti na umožnenie dvoch vychádzok denne nebolo rozhodnuté do konca väzobného stíhania.

12. Sťažovateľ mal nárok na športovú a záujmovú činnosť, na vzdelávanie, a to individuálnou formou vrátane prístupu k odbornej literatúre, ako aj na prístup k pracovnej činnosti (§ 26 zákona č. 221/2006 Z. z.), reálny výkon tohto práva mu umožnený nebol, keďže jeho žiadostiam nebolo vyhovené.

13. Ustanovenie § 27 zákona č. 221/2006 Z. z. garantovalo sťažovateľovi prístup ku knihám. Reálny výkon tohto práva bol znemožnený pre inventúru knižnice. Psychológ poskytol sťažovateľovi z vlastnej iniciatívy štyri knihy, následne už nemal kontakt ani so psychológom. Ani rodina mu nemohla reálne zaslať žiadne knihy pre pravidlá, ktoré nastavil ústav na výkon väzby. Sťažovateľ potreboval najprv schválenie riaditeľom ústavu, následne by odoslal tzv. balíčku rodine, ktorá by mohla vložiť do balíka päť kníh a na balík nalepiť tzv. balíčku a odoslať ho, avšak tzv. balíčka rodine sťažovateľa do dňa ukončenia väzby neprišla. Obhajkyni nebolo umožnené doručiť knihy ani osobne. Bezdôvodné odopieranie prístupu k literatúre je v zmysle judikatúry EŠLP možné označiť za trýznivý výkon väzby. Podobným spôsobom bol sťažovateľovi reálne znemožnený prístup k dioptrickým okuliarom, ktoré tiež mohli byť zaslané len v balíku

opatrenom tzv. balíčenkou, čo mu znemožnilo študovať materiály zo spisu a iné písomnosti, a tým sa zasiahlo aj do jeho práva na obhajobu, ako aj práva na ochranu súkromia.

14. Sťažovateľ taktiež podrobne popisuje spôsob, akým bola vybavená jeho žiadosť o tzv. nárokový balík a taktiež o tzv. vzdelávací balík, ktorý reálne neumožňoval doručenie týchto balíkov. Obálka s balíčenkou bola rodine sťažovateľa doručená v čase, keď bol sťažovateľ už z väzby prepustený. Obdobne mu do nárokového balíka neboli schválené hygienické a doplnkové zdravotnícke pomôcky (napr. hygienické vreckovky HEMORAL), ktoré si mal zaobstarat' v bufete, ku ktorému mal prístup raz za týždeň, keď si požadované veci mohol objednať s možnosťou prístupu k týmto veciam v nasledujúci týždeň pri ďalšej návšteve bufetu.

15. Podľa § 14 zákona č. 221/2006 Z. z. má obvinený právo na vlastný odev, bielizeň a obuv, za podmienok ďalej uvedených v zákone (hygienická nezávadnosť a pravidelná obmena na vlastné náklady). Žiadosť o zabezpečenie vlastného oblečenia bola sťažovateľovi schválená, ale jej realizácia nebola umožnená v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19. Tento postup podľa sťažovateľa nemá oporu v zákone, pričom tento postup nemal ani žiadne epidemiologické opodstatnenie (možnosť odležania alebo dezinfekcie šatstva). Sťažovateľ takto používal erárne väzenské oblečenie, ktoré nebolo menené v dostatočných intervaloch (spodné tričko vymenené po 19 dňoch, ostatné veci v intervale 2 týždňov). Veci boli nekvalitné, v nevhodnej veľkosti (bunda na vychádzky bez gombíkov, tenké vychádzkové topánky v decembri a pod.).

16. Počas väzby došlo k eliminácii styku sťažovateľa s jeho rodinou a maloletými synmi. Návštevy boli v dôsledku ochorenia COVID-19 zakázané. Sťažovateľ sa preto usiloval o písomný a telefonický kontakt s rodinou. V pondelok 7. decembra 2020 napísal synom prvý list. Počas trvania väzby odovzdal na poštovú prepravu niekoľko desiatok listov pre rodinu a priateľov, pre svojich maloletých synov minimálne 30 až 35 listov. Synovia dostali prvý list 23. decembra 2020, ďalšie dva listy 30. decembra 2020. Sťažovateľ písal svojim synom listy každý deň, vo väzbe bol počas vianočných sviatkov, čo znásobovalo pocit odlúčenia od rodiny. Prvý list od rodiny dostal sťažovateľ 30. decembra 2020, pričom bol odoslaný 7. decembra 2020. Synovia vo veku 8 a 9 rokov *„tak nemali so svojím otcom zabezpečený ani len pravidelný písomný kontakt. Predpokladáme, že poštu zadržovali OČTK. Takýto postup je sám o sebe taktiež v rozpore s čl. 3 a zároveň aj s čl. 8 Dohovoru. Toto už nie je len o práve, ale aj o ľudskom prístupe. Čo bolo účelom a cieľom? Všetko nasvedčuje tomu, že len ďalší psychický nátlak na Sťažovateľa...“*. Sťažovateľ argumentuje, že zákon č. 221/2006 Z. z. *„pozná prostriedky, ako zabrániť zmareniu dôvodu kolúznej väzby a zároveň zabrániť takýmto spôsobom sociálnej izolácie osôb, ktoré sú vo výkone väzby.“*.

17. Ustanovenie § 15 zákona č. 221/2006 Z. z. garantuje nepretržitý 8-hodinový spánok na lôžku, sťažovateľ sa však počas celého výkonu väzby riadne nevyspal. V noci bol vystavovaný pravidelným kontrolám (každú hodinu, resp. každých 30 minút). Kontroly sprevádzali rozsvietené svetlá a hluk (silné buchnutie dvoch dverí pri vstupe a výstupe). V nadväznosti na to sťažovateľ trpel spánkovou depriváciou a znížením kognitívnych funkcií. Ústav na výkon väzby ako riešenie ponúkol užívanie tabliet na spanie a upokojenie, čo sťažovateľ považoval za absurdné riešenie problému vyvolaného systémovo, t. j. neprimerane častým budením väzobne stíhaných osôb, keď pod *„rúškom ochrany ich života... sú tieto osoby vystavené mučeniu v dôsledku nedostatku spánku.“*

18. Pritom sú vedecky preukázané dôsledky spánkovej deprivácie na človeka. Pravidelné kontroly nemusia predstavovať problém, ak nespôsobujú prerušenie spánku. Riešenie v podobe spánku na báze tabliet nemôže byť v demokratickej spoločnosti akceptovateľné. Problémy so spánkom boli dané objektívnymi okolnosťami – hlučnosťou a svetlom, preto nebola daná indikácia k predpisaniu liekov na spanie. Spánková deprivácia viedla u sťažovateľa k zníženiu kognitívnych schopností, problémom s pamäťou, zvýšeniu krvného tlaku a tepovej frekvencie, čo viedlo k užívaniu liekov na krvný tlak. Ovplyvnila aj jeho reálnu možnosť prípravy obhajoby, pokynov obhajcom a pod. Mučeniu spánkovou depriváciou je vystavený aj [REDAKOVANÉ] v dôsledku pravidelných nočných kontrol. Podobné mučenie sa však deje podľa sťažovateľa aj v slovenských väzniciach.

19. Sťažovateľ trpí alergickou rinitídou spôsobenou peľom drevín a tráv, preto sa tretí rok podroboval vakcinácii. Dňa 10. decembra 2020 a 20. decembra 2020 mal podstúpiť posledné dve očkovania v roku 2020. Na túto skutočnosť upozornil vyšetrovateľku a lekára pri vstupnej zdravotnej prehliadke. Obhajkyňa doručila očkovaciu látku, lekárka ústavu na výkon väzby odmietla injekciu podať s odôvodnením, že nie je alergiológ. Po konzultácii s alergiológom uviedla, že s injekciou je podľa nej možné počkať. Až po opakovaných ústnych a písomných urgenciách bol sťažovateľ 22. decembra 2020 zaočkovaný, t. j. s omeškaním 12 dní.

20. Zákon č. 221/2006 Z. z. zabezpečuje právo na sprchovanie najmenej dvakrát do týždňa. Z dôvodov individuálnych okolností je možné povoliť aj častejšie sprchovanie, a to podľa potreby (§ 16 ods. 6). Sprchovanie dvakrát do týždňa bolo v prípade sťažovateľa kvôli zdravotnému stavu nedostatočné. Sťažovateľ žiadal o denné sprchovanie, žiadosť podložil aj lekárskou správou s odporúčaním dennej sprchy a sedavých kúpeľov. Bolo mu umožnené sprchovať sa trikrát do týždňa, čo vzhľadom na jeho zdravotný stav bolo nedostatočné, nie je pritom zrejmé, prečo jeho žiadosti nebolo vyhovené v plnom rozsahu. Nebolo tiež rozhodnuté o žiadosti sťažovateľa na poskytnutie pomôcok, ktoré by mu umožnili cvičiť vzhľadom na chronické problémy s chrbticou.

21. Podľa sťažovateľa účelom týchto konaní, resp. opomenutí bola „*snaha o zlomenie obvineného pre potreby trestného konania (vynútenie jeho priznania prípadne dosiahnutia želanej formy spolupráce)*...“. Sťažovateľ je presvedčený, že bol podrobený prísnejším obmedzeniam, resp. zásahom do svojich práv ako porovnateľné osoby pri výkone väzby, resp. pri zadržaní, preto bol subjektom diskriminácie a nerovnakého zaobchádzania bez legitímneho dôvodu.

22. Sťažovateľ tvrdí, že podmienkami, v akých bolo vykonávané jeho umiestnenie v CPZ, ako aj podmienkami, v akých bola vykonávaná väzba, bolo porušené jeho právo na zákaz mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestu podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, čl. 3 dohovoru a čl. 4 charty; právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a ľudskej dôstojnosti podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 8 dohovoru a čl. 7 charty; právo na zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 ústavy, čl. 14 dohovoru a čl. 21 ods. 1 charty; právo na ochranu zdravia podľa čl. 40 ústavy a právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru a čl. 48 ods. 2 charty.

23. Sťažovateľ následne cituje relevantné ustanovenia ústavy, dohovoru, charty, odporúčania Rec (2006)2 Výboru ministrov Rady Európy o Európskych väzenských pravidlách z 11. 1. 2006, zákona č. 221/2006 Z. z., zákona č. 171/1993 Z. z., zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) a Trestného poriadku, ako aj príslušnú judikatúru ústavného súdu a ESLP.

24. Sťažovateľ poukazuje na priamu aplikovateľnosť charty a tiež na rozhodnutia ústavného súdu, v ktorých tento posudzoval porušenie práv garantovaných chartou. Napadnuté zásahy podľa sťažovateľa spadajú do rozsahu práva Európskej únie, napr. týkajú sa ustanovení smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2013/48/EÚ z 22. 10. 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (ďalej len „smernica o obhajobe“). Sťažovateľ následne cituje vybrané ustanovenia smernice o obhajobe.

25. K prípustnosti ústavnej sťažnosti sťažovateľ poukazuje na to, že 2. februára 2021 podal Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) dva podnety podľa § 31 a nasl. v spojení s § 18 zákona o prokuratúre a podľa § 59 zákona č. 221/2006 Z. z. – vo vzťahu k podmienkam výkonu väzby a k podmienkam počas umiestnenia v CPZ. Generálna prokuratúra listom z 29. marca 2021 sťažovateľovi oznámila, že podnety boli postúpené Krajským prokuratúram v Trnave a Trenčíne. Do dňa podania ústavnej sťažnosti sťažovateľ nemá vedomosť o spôsobe vybavenia svojich podnetov.

26. Sťažovateľ argumentuje, že napriek podaniu podnetov ich nemožno považovať za účinný opravný prostriedok aj vzhľadom na to, že pri ich vybavovaní došlo k zásadným prietiahom. Právny prostriedok nápravy je účinný, ak umožňuje preskúmanie namietaného porušenia základných práv a slobôd, konštatovanie porušenia a (súčasne) zjednanie nápravy, a to aj prípadne poskytnutím náhrady spôsobenej ujmy (rozsudok ESLP vo veci Kudla proti Poľsku).

27. K zásahu do základných práv a slobôd sťažovateľa dochádzalo v čase obmedzenia jeho osobnej slobody, t. j. od 1. decembra 2020 do 7. januára 2021. Prokurátor môže konštatovať porušenie základných práv a slobôd (akademický výrok), nemôže však prijať žiadne opatrenia na nápravu porušených základných práv a slobôd, a to ani poskytnutím náhrady spôsobenej ujmy a pod.

28. Sťažovateľ poukazuje na nález sp. zn. III. ÚS 204/02, v ktorom ústavný súd ako neúčinný právny prostriedok nápravy posúdil sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach (v tom čase účinný zákon č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach, pozn.), pretože príslušný orgán nedisponuje právomocou rozhodnúť o porušení označených základných práv a slobôd a prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody, obnovil stav pred ich porušením, pričom opatrenia, ktoré môže prijať, sa obmedzujú len na disciplinárne opatrenia proti policajtom. Sťažovateľ argumentuje, že v jeho prípade ide o analogickú situáciu.

29. Podmienky výkonu väzby, resp. podmienky počas obmedzenia osobnej slobody v CPZ nepodliehajú predchádzajúcej kontrole súdu. Judikatúra ústavného súdu (napr. II. ÚS 792/2016) alebo ESLP (napr. rozsudok vo veci Delta Pekárny proti Českej republike z roku 2014) vyžaduje, aby absencia preventívnej súdnej kontroly bola vyvážená súdnou kontrolou *ex post facto*. Okrem uvedeného je relevantné, že podľa čl. 47 charty každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

30. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že podmienkami, v akých bolo vykonávané jeho umiestnenie v CPZ, ako aj podmienkami, v ktorých bola vykonávaná väzba, bolo porušené jeho právo na zákaz mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestu podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, čl. 3 dohovoru a čl. 4 charty; právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a ľudskej dôstojnosti podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 8 dohovoru a čl. 7 charty; právo na zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 ústavy, čl. 14 dohovoru a čl. 21 ods. 1 charty (ktoré nezahrnul do petitu ústavnej sťažnosti, pozn.); právo na ochranu zdravia podľa čl. 40 ústavy a právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru a čl. 48 ods. 2 charty.

31. Pri posudzovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity, na ktorom je založená jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a do § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o ústavnom súde“ (m. m. III. ÚS 149/04)].

32. Vychádzajúc z princípu subsidiarity, ústavný súd tiež zdôrazňuje, že ak zákon o ústavnom súde podmieňuje prípustnosť ústavnej sťažnosti vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje sťažovateľovi na ochranu jeho práva, tak o to viac je podmienkou prípustnosti ústavnej sťažnosti uplatňovanie práva, ktorého porušenie sťažovateľ namieta, riadnym, zákonom predpísaným spôsobom (m. m. III. ÚS 1/04). Sťažovateľ nemá na výber, ktorý z existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinný postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú má právomoc ústavný súd. Iba za predpokladu, že sťažovateľ vyčerpal všetky jemu dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie je úspešný, môže sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017).

33. Podľa § 59 zákona č. 221/2006 Z. z. dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave vykonáva prokurátor podľa osobitného predpisu. Týmto osobitným predpisom je zákon o prokuratúre. Podľa § 18 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre prokurátor dozerá na to, aby v celách policajného zariadenia, v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Podľa § 31 zákona o prokuratúre prokurátor

vykonáva svoju pôsobnosť v rozsahu ustanovenom zákonom aj na základe podnetu, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány (odsek 1). Podnetom sa rozumie podanie, ktoré smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti (odsek 2).

34. Základný rámec ochrany práv obvineného vo väzbe predstavuje § 29 zákona č. 221/2006 Z. z. Podľa § 29 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. na uplatnenie a zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov podľa tohto zákona má obvinený právo podávať žiadosti, sťažnosti a podnety štátnym orgánom Slovenskej republiky, ktoré sú príslušné na prejednanie podnetov alebo sťažností týkajúcich sa ochrany ľudských práv, ako aj medzinárodným orgánom a medzinárodným organizáciám, ktoré sú podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, príslušné na prejednanie podnetov alebo sťažností týkajúcich sa ochrany ľudských práv; ústav je povinný bezodkladne zabezpečiť ich odoslanie bez toho, aby zisťoval odosielateľa.

35. Podľa § 29 ods. 2 zákona č. 221/2006 Z. z. ak o to obvinený požiada, umožní sa mu rozhovor s riaditeľom ústavu alebo s príslušníkom zboru určeným riaditeľom ústavu a s osobami a so zástupcami orgánov uvedených v § 59 a § 60 v čase, keď vykonávajú dozor alebo kontrolu v ústave.

36. Niektoré z týchto právnych prostriedkov (osobitne dozor prokurátora a rozhovor s riaditeľom ústavu, pozn.) sú konštruované tak, že sú spôsobilé viesť k náprave namietaného stavu (resp. k preskúmaniu namietaných skutočností) okamžite, prípadne v primeranej dobe. Podľa § 38 ods. 4 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 437/2006 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu väzby, v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) o rozhovor s osobami a so zástupcami orgánov uvedenými v § 59 a § 60 zákona č. 221/2006 Z. z. môže obvinený požiadať písomne alebo ústne. Žiadosť sa odošle alebo odovzdá príslušnej osobe najneskôr v nasledujúci pracovný deň. Podľa § 39 ods. 1 vyhlášky ak obvinený požiada o rozhovor s riaditeľom ústavu, rozhovor sa mu umožní do jedného týždňa, v naliehavých prípadoch bezodkladne. Naliehavosť prípadu posudzuje riaditeľ ústavu podľa dôvodov žiadosti o rozhovor. Ak riaditeľ ústavu nie je prítomný, žiadosť obvineného posudzuje alebo rozhovor s ním uskutoční určený príslušník zboru. Vzhľadom na citovanú právnu úpravu osobitne tieto dva právne prostriedky nápravy bolo možné (v čase umiestnenia v CPZ, resp. v čase výkonu väzby, pozn.) považovať za účinné a dostupné sťažovateľovi a spôsobilé zabezpečiť ochranu ním označených práv (m. m. porovnaj IV. ÚS 345/2021).

37. Z ústavnej sťažnosti je zrejmé, že sťažovateľ podával žiadosti a domáhal sa svojich práv osobitne počas výkonu väzby. Nie je zrejmé, či využil možnosť zjednať nápravu ním namietaných skutočností prostredníctvom rozhovoru s riaditeľom ústavu, resp. prostredníctvom dozoru prokurátora. Ústavný súd pripúšťa, že v kontexte sťažovateľom opísaných skutočností (ak by sa preukázali ako pravdivé) rozhovor s riaditeľom ústavu na výkon väzby – vzhľadom na sťažovateľom uvádzanú argumentáciu – by zrejme nebol spôsobilý privodiť nápravu sťažovateľom namietaných skutočností, keďže pri týchto skutočnostiach bola vo viacerých prípadoch prítomná ingerencia riaditeľa ústavu. Podľa tvrdení sťažovateľa sa však javí, že ingerencia riaditeľa ústavu nevedla k riešeniu namietaných skutočností, skôr naopak, k ich ďalšej eskalácii (stupňovaniu).

38. V kontexte sťažovateľovej argumentácie však považuje ústavný súd za rozhodujúce, že podal podnety podľa zákona o prokuratúre generálnej prokuratúre. Generálna prokuratúra oznámila sťažovateľovi, že podnety odstúpila na vybavenie špecifikovaným krajským prokuratúram. Podľa tvrdení sťažovateľa ku dňu podania ústavnej sťažnosti špecifikované krajské prokuratúry podnety sťažovateľa nevybavili.

39. V tomto kontexte sa ústavný súd nestotožňuje s argumentáciou sťažovateľa, že podnet, resp. opakovaný podnet nie sú účinnými prostriedkami nápravy. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu sú totiž účinným prostriedkom na poskytnutie ochrany práv a právom chránených záujmov sťažovateľa v súvislosti s výkonom trestu odňatia slobody alebo v súvislosti s výkonom väzby podnet podľa § 31 ods. 2 zákona o prokuratúre, resp. opakovaný podnet podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre, resp. ďalší opakovaný podnet podľa § 36 ods. 2 zákona o prokuratúre (m. m. IV. ÚS 158/03, IV. ÚS 80/03, IV. ÚS 330/04, IV. ÚS 53/05, I. ÚS 186/05, II. ÚS 94/06, I. ÚS 112/06, II. ÚS 21/2010, IV. ÚS 387/2018, II. ÚS 312/2020, IV. ÚS 79/2021). Podnet (opakovaný podnet, ďalší opakovaný podnet) zakladá povinnosť prokurátora aj nadriadeného prokurátora sa ním zaoberať, vybaviť ho a spôsob vybavenia oznámiť podnecovateľovi.

40. Ústavný súd už viackrát vyslovil právny názor, že vynechanie podnetu, opakovaného podnetu (resp. ďalšieho opakovaného podnetu) ako právneho prostriedku nápravy v rámci sústavy orgánov prokuratúry Slovenskej republiky nemožno nahrádzať podaním sťažnosti v konaní pred ústavným súdom, pretože takto by sa obmedzovala možnosť orgánov prokuratúry vo vlastnej kompetencii nielen preveriť skutočnosti, ktoré tvrdí sťažovateľ, ale aj prijať priame opatrenia podľa zákona o prokuratúre, ktoré by účinne napomohli odstráneniu procesných alebo faktických prekážok zákonného postupu (obdobne I. ÚS 186/05, IV. ÚS 53/05, II. ÚS 432/2012, III. ÚS 854/2016, II. ÚS 312/2020; v tomto prípade prichádza do úvahy preverenie skutočností, ktoré tvrdí sťažovateľ v ústavnej sťažnosti, a prípadne vyvedenie napr. disciplinárnej zodpovednosti a pod.).

41. V tomto kontexte je relevantné, že sťažovateľ podal podnety podľa zákona o prokuratúre, ktorými sa domáha preskúmania postupu (iného zásahu) špecifikovaných orgánov – krajského riaditeľstva, ústavu na výkon väzby a NAKA v súvislosti s jeho umiestnením v CPZ, resp. v súvislosti s jeho výkonom väzby. Samotná skutočnosť, že tieto podnety neboli do podania ústavnej sťažnosti vybavené, neumožňuje záver, že tieto podnety nie sú účinným prostriedkom nápravy aj vzhľadom na to, že sťažovateľ má možnosť kvalifikovaným spôsobom namietať samotnú existenciu prietáhov pri vybavení svojich podnetov. Právny záver, že podnety sú účinným prostriedkom nápravy, zároveň nevylučuje súdny prieskum sťažovateľom namietaných skutočností (podmienok zadržania v CPZ a podmienok výkonu väzby) vykonaný *ex post facto* aj vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v zásade preskúmava ústavnosť spôsobu vybavenia podnetov orgánmi prokuratúry podaných na základe zákona o prokuratúre.

42. Napokon je potrebné uviesť, že ak by nesprávnym úradným postupom krajského riaditeľstva, ústavu na výkon väzby, resp. NAKA vznikla sťažovateľovi ujma (skutočná škoda, ušlý zisk, nemajetková ujma), môže sa domáhať jej náhrady prostredníctvom príslušných ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V tomto zmysle ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia (I. ÚS 282/2011, IV. ÚS 328/2011), v ktorých k uvedenej problematike uviedol stanovisko o možnosti domáhania sa takto vzniknutej ujmy nesprávnym postupom orgánu činného

v trestnom konaní na základe uvedeného zákona. Nad rámec ústavný súd poukazuje na to, že sťažovateľ sa náhrady ujmy (finančného zadosťučinenia) nedomáha ani v konaní pred ústavným súdom o svojej ústavnej sťažnosti, domáha sa teda len tzv. akademického výroku (konštatovanie porušenia označených práv).

43. Na tomto základe ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa už pri jej predbežnom prerokovaní odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie [§ 56 ods. 2 písm. a) a *per analogiam* § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde].

44. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2021

Libor DUEĽA
predseda senátu